

گروه سیاسی «ایران» بررسی می کند

وزن کشتی دولت در ایران

گزارش

مرتضی گل پور

دبیر سیاسی

منظور از «ظرفیت دولت» توانایی انجام مسئولیت‌هایی است که برای خود تعریف کرده است. در ایران دولت (state) مسئولیت‌ها و وظایف بسیاری را در اختیار گرفته است. در غیاب جامعه مدنی قوی و بخش خصوصی قدرتمند، دولت است که باید همه کارها را انجام دهد.

در برخی کشورها برخی مسئولیت‌ها مانند تولید برق، توسعه بازارهای داخلی و خارجی یا توسعه فناوری عمدتاً برعهده بخش‌های غیر دولتی است. اما در ایران دولت اقتدر بزرگ شده است که تقریباً دیگر جایی برای فعالیت دیگر بخش‌ها باقی نمانده است و چون دیگر بخش‌های غیردولتی، عملاً از عرصه بیرون رانده شده‌اند، دولت چه بخواهد و چه نتواند، باید مسئولیت‌های بیشتری را برعهده بگیرد. به همین دلیل است که در کشور ما، همه، همه چیز را از دولت می‌خواهند. نقدی‌نگی را باید دولت تأمین کند، تسهیلات را باید دولت پرداخت کند، آب و برق و گاز را باید دولت بدهد و خدمات حمایتی و تأمین اجتماعی و همه و همه باید از سوی دولت تأمین شود. حالا در این شرایط که فقط دولت هست و دیگر هیچ نیست، در وضعیتی که دولت بزرگ‌ترین تولیدکننده و در عین حال بزرگ‌ترین تأمین‌کننده است، در شرایطی که نهاد دولت غیر از خویش را از عرصه بیرون کرده و فقط خودش مانده و خودش، آیا توانایی انجام همه این وظایف و پاسخ به همه مطالبات را دارد؟ منظور از «ظرفیت دولت» همین است.

آیا نهاد دولت که از بندو پیدایش خود در ایران، به دیگر عرصه‌های جامعه اعلام کرده است نیاز به حضور و نقش آفرینی شما نیست و همه کارها را خودم انجام می‌دهم، اصلاً توانایی انجام همه این کارها را دارد؟ پاسخ به این سؤال «ظرفیت دولت» در ایران را مشخص می‌کند.

نسبت دولت با دیگر بخش‌های جامعه با یک مثال روشن می‌شود. تا پیش از اصلاحات بخش کشاورزی موتور محرکه و منبع تولید ثروت در ایران بود و اساساً اقتصاد سیاسی ایران بر پایه استعمار بخش کشاورزی قابل توضیح بود. کشاورزی هرچند تولیدات خود را به خوانین و قدرتمندان ساکن در شهرها منتقل می‌کرد، اما درون خود به نسبت خودمختار بود. سنت‌های آبیاری، شکل گیری مفهوم «ظرفیت دولت» حاصل توجه روزافزون به رویکردهای نهادی در علوم سیاسی و ادبیات توسعه است. ظرفیت را می‌توان توانایی و قابلیت فردی، سازمانی و ساختاری برای ایفای عملکردها و تحقق اهداف تعریف کرد. در نتیجه برای درک عمیق و جامع از مفهوم ظرفیت دولت باید وظایف، اهداف و مأموریت‌های این نهاد و همچنین پیش‌نیازها و الزامات مورد نیاز برای تحقق این اهداف و انجام کارویژه‌ها را مورد تحلیل قرار داد. «جوئل میگدال» در کتاب «دولت در جامعه» مسئله اصلی دولت‌های مدرن را غلبه بر دیگر سازمان‌های اجتماعی برای اقتدار و کنترل اجتماعی معرفی می‌کند. البته که مفهوم اقتدار در این معنی، صرفاً به معنی اقتدار نیست، بلکه به معنی توانایی دولت برای اعمال تأثیرات جدی و مرتبط با قدرت است. بر جنبه‌های ذهنی تأکید دارد. میگدال برای ارائه تصویری جامع و کامل از مفهوم اقتدار در جنبه‌های غیرخوشن‌آمیز از عبارت «نقشه پراهمیت‌ها» استفاده می‌کند. «نقشه پراهمیت‌ها» تصویری از ادراک ساکنان یک سرزمین است. به تعبیر میگدال، یک دولت با ظرفیت دولتی است که تأثیرات جدی و عمیق بر موضوعات بنیادین «نقشه پراهمیت‌ها» داشته باشد، و اینکه چه چیزهایی در این نقشه تعیین می‌کنند و بنیادین بوده و محتوای این نقشه چگونه است. دولت‌ها برحسب ظرفیتشان توانایی اقتدار و کنترل اجتماعی را به

دست می‌آورند، اما مسأله ابزار این اقتدار است. وقتی از ظرفیت دولت سخن می‌گوییم در این صورت مسائلی مانند دموکراسی یا اقتدارگرایی چندان جایگاهی ندارند. مسأله و ابزار اصلی در تعیین ظرفیت دولت، ساختار بوروکراسی و نظام دیوانسالاری است. دولت‌ها به سه منبع توسعه‌دهنده فعالیت و تحقق اهداف نیازمند هستند. انحصار مشروعیت استفاده از قدرت و زور، تسلط ایدئولوژیک و ساختار گسترده سازمانی که بتواند از طریق آن به انباشت منابع بپردازد و از آن در جهت تحقق دو عامل دیگر استفاده کند. مسأله اصلی، ساختار گسترده سازمانی است که آن را دیوانسالاری می‌نامیم. این سازمان منابع را برای سلطه و کنترل اجتماعی فراهم می‌کند. ظرفیت دولت همان ظرفیت نظام بوروکراسی دیوانسالاری است. در واقع ظرفیت دولت بر مبنای اینکه دستگاه دیوانسالاری تا چه اندازه می‌تواند منابع مادی، مالی و انسانی را برای دولت فراهم سازد و البته تا چه اندازه در بحث مشروعیت‌زایی یعنی بسیج نیروهای اجتماعی برای حمایت از سیاست‌های دولت و تصمیمات وی توانمند است، ظرفیت دولت‌ها قابل تعریف می‌شود. در این میان به نظر می‌رسد اگر مفهوم اقتدار و کنترل اجتماعی را در بعد ذهنی آن در نظر بگیریم، مشروعیت و اعتماد اجتماعی مهم‌ترین مسأله به شمار می‌آید. شاید مهم‌ترین عامل برای کسب مشروعیت برای دولت‌ها ویژگی‌های نظام بوروکراسی و صاحبان قدرت در دیوانسالاری است.

در نگاه دیگر می‌توان برای تعریف ظرفیت دولت از دیدگاه «پیپر بورديو» جامعه‌شناس فرانسوی به مسأله نگاه کرد و از نظریه‌های رابردولت و نظام اداری آن تمهیل می‌کنند.

طرح‌های غیرکارشناسی، اما هزینه‌بری که از بیرون، به گونه‌های مختلف برآن تمهیل می‌شود مخالفت کند. اگر نظام اداری ظرفیت ایستادگی را می‌داشت، امروز نمی‌بایست با بیش از ۵۰ فرودگاه غیرکاربردی در ایران مواجه می‌بودیم.

این طرح‌های فرودگاهی در ادوار مختلف، به دلایل سیاسی و با هدف رأی آوردن نمایندگان به نظام اداری تمهیل شد، اما این نظام اداری نتوانست روی حرف کارشناسی خود بایستد که این طرح‌ها فقط به باد دادن هزینه‌های ملی است و هیچ آورده‌ای ندارد. می‌توان تا ظرفیت‌های دیگری هم برای نهاد دولت در ایران برشمرد. مثل این ناظریتی که وقتی ناگهان نصف شهر تهران خاموش می‌شود، دولت نمی‌تواند دقیقاً مشخص کند ایراد از وزارت نفت بوده است یا نیرو؟ جالب آنکه گفته می‌شود هر دو وزارتخانه آمراهایی ارائه کرده بودند که هر دوی این آمراها درست بود!

نهاد دولت در ایران، از لحاظ نظام اداری‌اش، در همه مراحل تهیه، تصویب و اجرای یک طرح (هر طرحی، از درمان و بهداشت و حمایت از نیازمندان تا آب‌رسانی و برق و مهندسی) دچار کاستی‌های جدی است و به کاهش یا رو افول رفتن ظرفیت دولت در ایران.

می‌توان درباره کاهش ظرفیت دولت در ایران بحث کرد و دلایل آن را کابود، نظریه‌های مختلفی در این باره وجود دارند که می‌توانند بنا به شرایط ایران این مسأله را توضیح دهند. اما سؤال بزرگ‌تر و مهم‌تر این است، که وقتی ظرفیت دولت در ایران چنین است، از کدام توسعه حرف می‌زنیم؟ زسرا وقتی ابزار تحقق توسعه در اختیار ما نیست، یعنی همان نهاد دولت، آیا با ابزار معیوب می‌توان به هدف رسید؟ سؤال دیگر این است: حالا که دریاچه‌های دریاچه‌های دولت چنین وضعیتی دارد، باید بر چه چیزی تمرکز کنیم؟ بر سیاست و رقابت‌های سیاسی یا تلاش برای بازسازی این نظام اجرایی؟ مهم‌تر از اینکه بخواهیم حتماً به این پرسش‌ها پاسخ بدهیم، باید متوجه باشیم که اساساً پاسخ‌ها نه ساده‌اند نه ساده به دست می‌آیند.

شاید نام اول این باشد که در نظام اولویت بندی کشور تجدید نظر کنیم؛ تجدید نظر در اینکه اولویت در بازسازی نهاد دولت است یا تعریف اهداف بزرگتر توسعه‌ای و تعیین مأموریت‌های جدید برای دولت بازسازی دولت بدون سیاست امکان‌پذیر هست یا نیست؟ و اگر بدون سیاست امکان‌پذیر نیست، با کدام سیاست می‌توان ظرفیت‌های دولت در ایران را احیا کرد؟

سیاسی

ظرفیت دولت «دقیق شمردن» است

یادداشت محمد فاضلی جامعه‌شناس

اندازه‌ها و اندازه‌گیری کردن و شمردن از ظرفیت‌های ضروری برای آدمیان، سازمان‌ها و دولت‌هاست. دولت سازمان سازمان‌هاست و این بدان معناست که ظرفیت دولت برآیندی فراتر از جمع جبری ظرفیت‌های سازمان‌های تشکیل‌دهنده دولت است. وقتی اندازه‌گیری یکی از ظرفیت‌های سازمان‌های دولت است، یعنی ظرفیت کلی دولت نیز سرجمی از ظرفیت‌های اندازه‌گیری در سازمان‌های دولت

است.

من در اینجا فقط به وجه محدودی از ظرفیت دولت توجه دارم. ظرفیت دولت یعنی توانایی آن برای تصمیم‌سازی خوب، تصمیم‌گیری خوب، تخصیص منابع درست به اجرای تصمیم‌ها، اجرای درست و دقیق تصمیم‌ها، توانایی پایش کردن شیوه اجرای تصمیم‌ها، و بازخوردگیری از فرآیند تصمیم‌سازی تا اجرا به نحوی که بتواند عملکردهای خود را اصلاح کند. این تعریف از ظرفیت دولت، در دل خود حاوی ضرورت داشتن چند قابلیت است که من فقط به سه مورد از آنها اشاره می‌کنم.

یکی، توانایی اندازه‌گیری واقعیت‌ها و کمیت‌های مهم در فرآیند تصمیم‌سازی تا بازخوردگیری؛ و توانایی شناخت و وارد کردن کیفیت‌های مهم در فرآیند سازنده ظرفیت دولت.

دو، هماهنگ‌سازی تعداد گاه‌زادی از سازمان‌ها و کنشگران حقیقی و حقوقی در فرآیند سازنده ظرفیت دولت. این مورد مستلزم سطح بالایی از هماهنگی بین بخشی و بین‌سازمانی است.

سه، توانایی متعدد ساختن سازمان‌های دولت و بیرون دولت به همراهی کردن با عناصر مختلف فرآیند سازنده ظرفیت دولت.

معتقدم توانایی‌های دوم و سوم، اگرچه تحت تأثیر عوامل متعددی هستند، اما بشدت تحت تأثیر قابلیت شماره یک هم قرار دارند. دولت‌مندی از توانایی و قابلیت اندازه‌گیری آغاز می‌شود. وقتی درباره دولت‌مندی و پیدایش دولت بوروکراتیک در چین باستان - به عنوان اولین دولت بوروکراتیک تاریخ - سخن گفته می‌شود، همواره به این واقعیت اشاره می‌شود که چینی‌ها اولین حکومت-جامعه‌ای هستند که در آن نظام اوزان و مقادیر واحد، و استفاده از این اندازه و مقادیر در نظام حکومت داری رایج شده است. چینی‌ها اولین حکومت-جامعه‌ای هستند که در آن سرشماری جمعیت و به تبع آن مشخص شدن مقدار مالکیت زمین، تولید ثروت و ظرفیت مالیات‌ستانی با تکیه بر سرشماری مشخص شده است. به همین نسبت وقتی از جامعه-حکومت مدرن اروپایی سخن می‌گوییم، انجام سرشماری و استفاده از نظام اندازه‌گیری اوزان و مقادیر، نگهداری حساب‌های ملی، توسعه نظام‌های مالیاتی، ایجاد پایگانی‌های مالی دقیق، و پیدایش نظام‌های حسابداری در تعریف چنین جامعه‌ای نقش مهمی دارد.

تمام آن توانایی‌های سازنده ظرفیت دولت، از بررسی واقعیت‌ها برای تصمیم‌سازی تا بازخوردگیری تحت تأثیر دقت در سنجش کمیت‌ها و کیفیت‌هایی است که در این فرآیند دخیل می‌شوند. همه داستان ظرفیت دولت، سنجش نیست و برای مثال سیاست

ظرفیت دولت در ایران

نهاد دولت در ایران، (state) از لحاظ نظام اداری‌اش، در همه مراحل تهیه، تصویب و اجرای یک طرح (هر طرحی، از درمان و بهداشت و حمایت از نیازمندان تا آب‌رسانی و برق و مهندسی) دچار کاستی‌های جدی است و به کاهش یا رو افول رفتن ظرفیت دولت در ایران

سنجش هم مهم است. سیاست سنجش ناظر بر مجموعه‌ای از روابط قدرت است که سنجش و شفاف‌سازی کمیت‌ها و مرئی شدن کیفیت‌ها را ممکن می‌کند. مثال ساده و به‌روز آن که این مفهوم را به ذهن نزدیک کند، وضعیت نظرسنجی در ایران است. فناوری، دانش و تمام قابلیت‌های ضروری برای سنجش افکار عمومی در ایران وجود دارد و انجام آن آید کار سختی نیست. مسأله این است که روابط قدرت سیاسی مانع از تشکیل مراکز نظرسنجی مستقل است که بتوانند درباره موضوعات مختلف نظرسنجی کرده و نتایج را منتشر کنند. ترکیب ناتوانی در شمردن و اندازه‌گیری و اثر سیاست سنجش را می‌توان در موضوع تعداد اتباع افغانستانی در ایران و تغییرات آن نیز به خوبی مشاهده کرد.

قسمد از این توضیحات متذکر شدن فقدان یک عنصر مهم ظرفیت دولت در ایران است که تاریخ فقدانش به اندازه تاریخ تلاش برای ساخت دولت مدرن در ایران است. هر کسی با تاریخ اصلاحات منجر به دولت‌سازی در ایران آشنا باشد، می‌داند که تلاش‌ها برای انجام سرشماری دقیق، متمرکز کردن حساب‌های درآمدی دولت، شفاف کردن هزینه‌های دولت، شناسایی اموال دولت و ممانعت از بهره‌گیری نامشروع از اموال دولتی، با شفافیت بخشیدن به اعداد بودجه، از زمان مشروطه تا به امروز قدمت دارند. هر قدر جامعه پیچیده‌تر شده و سطح خدمات‌دهی و مداخله دولت در زندگی اجتماعی بیشتر شده، پیچیدگی‌های سنجش و اندازه‌گیری هم بیشتر شده است.

دولت مایل است کمیت‌های زیادی - از میزان کمک‌های خدمات اجتماعی به گروه‌های آسیب‌پذیر اقتصادی تا مصرف آب زمین‌های کشاورزی یا بیلان آب و هزاران کمیت دیگر - را اندازه‌گیری کند که در انجام برخی از آنها ناکام بوده و برخی را نیز بسیار غیردقیق و ناکافی - برای تصمیم‌سازی تا بازخوردگیری - اندازه‌گیری می‌کند. متغیرهای سیاست سنجش هم بر اینها اثرگذارند. گاه دستگاه‌های دولتی ترجیح می‌دهند سنجش‌ها غیردقیق باشند تا جا برای بازی کردن با اعداد، موضع‌گیری‌های متناقض و انواع شعبده‌های بوروکراتیک باز باشد.

منقشه‌ای که جندی پیش بر سر میزان سوخت تحویلی به نیروگاه‌ها بین وزارت نفت و نیرو درگرفت، از فقدان ظرفیت اندازه‌گیری در دولت و تضادها بر سر «سیاست سنجش» ناشی می‌شود. نمونه این گونه مناقشات بر سر اندازه‌گیری فراوان است. منقشه وزارت نیرو و جهاد کشاورزی بر سر میزان آب مصرفی در کشاورزی؛ مناقشه وزارت بهداشت و وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی درباره هزینه‌های درمان و مسائل بیمه‌ای؛ دقیق نبودن آمراهای تولیدات کشاورزی صنعتی و ده‌ها نمونه دیگر را می‌توان صدیقی از فقدان ظرفیت اندازه‌گیری و شفاف‌سازی تلقی کرد.

ما در تاریخ دولت مدرن در ایران به ظرفیت‌هایی برای اندازه‌گیری و شمردن دست یافته‌ایم. اما کماکان توانایی شمردن کمیت‌های مهم و مؤثر ساختن کیفیت‌ها مهم در فرآیند تصمیم‌سازی تا بازخوردگیری، قیسه بزرگی در ایران است. ما در فزادی بیش از یک قرن تلاش برای ساخت دولت مدرن، هنوز فاقد جامعه-حکومتی هستیم که بتواند به دقت بشمارد و اندازه بگیرد.

فراخوان عمومی شناسایی پیمانکار و دعوت به مناقسه

نوبت اول

شرکت پتروشیمی پردیس Pars Petrochemical Company

شرکت پتروشیمی پردیس در نظر دارد موضوع ذیل را از طریق مناقسه عمومی به پیمانکار واجد شرایط واگذار نماید. لذا از کلیه شرکت‌های متقاضی دعوت می‌گردد حداکثر از تاریخ درج آگهی

لغایت ۱۴۰۳/۱۲/۲۷ نسبت به ثبت نام در سامانه برگزاری الکترونیک معاملات شرکت پتروشیمی پردیس به آدرس

<https://pardis.tender.paupc.ir> و دریافت نام کاربری و رمز عبور اقدام نمایند. دریافت فرم

ارزیابی کیفی و تکمیل فرم‌ها و ارائه کلیه مستندات مورد نیاز از طریق سامانه مذکور انجام خواهد شد.

الف) موضوع مناقسه:

۱- تهیه و ساخت ساختمان لاکر آمونیاک فاز ۱ و تهیه و اجرای کامل ساختمان جدید پرسنل کیسه زنی و باسکول مجتمع پتروشیمی پردیس به شماره ۱۰۷۳-PPC/۱۴۰۳

ب) نشانی مناقسه‌گزار: عسلویه، منطقه ویژه اقتصادی انرژی پارس، فاز اول پتروشیمی‌ها، شرکت پتروشیمی پردیس

لازم به توضیح اینکه پس از بررسی‌های لازم، از متقاضیانی که واجد شرایط شناخته شوند (کسب حداقل امتیاز لازم از فرم ارزیابی کیفی پیمانکاران) جهت دریافت اسناد مناقسه دعوت به عمل خواهد آمد و ارسال مدارک هیچ‌گونه حقی جهت شرکت در مناقسه ایجاد نخواهد کرد. متقاضیانی می‌توانند در صورت نیاز به کسب اطلاعات بیشتر با

شماره تلفن‌های ۰۷۷۳۷۳۲۳۳۰۵-۸ داخلی ۲۰۲۸ (امور قراردادها/ واحد مناقصات) تماس حاصل نمایند.

روابط عمومی شرکت پتروشیمی پردیس

فراخوان عمومی دعوت به مزایده

نوبت اول

شرکت پتروشیمی پردیس Pars Petrochemical Company

شرکت پتروشیمی پردیس در نظر دارد فروش اقلام مستعمل و ضایعاتی ذیل را از طریق فراخوان عمومی واگذار نماید. لذا از کلیه اشخاص حقوقی و حقیقی فعال در این زمینه دعوت می‌گردد جهت دریافت

اطلاعات تکمیلی و اسناد مزایده، از تاریخ ۱۴۰۳/۱۲/۱۶ به وب‌سایت پتروشیمی پردیس به آدرس [WWW.PAUPC.IR](http://www.paupc.ir)

مراجعه نموده و مطابق با شرایط تعیین شده در اسناد یاد شده پس از بازدید از اقلام مورد نظر، نسبت به اخذ کد شرکت در مزایده، ارسال قیمت پیشنهادی و ارائه ضمانت‌نامه شرکت در مزایده اقدام نمایند.

۱- مزایده کاتالیست‌های مستعمل به شماره مزایده ۱۰۳۸-PPC/۱۴۰۳

۲- مزایده روغن‌های ضایعاتی به شماره ۱۰۳۹-PPC/۱۴۰۳

درخصوص مزایده‌های مذکور توجه به موارد ذیل ضروری است:

۱- تاریخ بازدید از کاتالیست‌ها و روغن‌های ضایعاتی ساعت ۱۰ الی ۱۲ قبل از ظهر روزهای یکشنبه مورخه ۱۴۰۳/۱۲/۱۹ و ۱۴۰۳/۱۲/۲۶ می‌باشد.

۲- به بازدیدکنندگان کد شرکت در مزایده ارائه خواهد شد و بدون درج کد مذکور روی پاکت پیشنهاد قیمت بازگشایی نخواهد شد.

۳- مهلت ارائه پیشنهادات مالی حداکثر تا ساعت ۱۶:۰۰ روز یکشنبه مورخه ۱۴۰۴/۰۱/۱۷ می‌باشد.

۴- آدرس: منطقه ویژه اقتصادی انرژی پارس جنوبی (عسلویه)، فاز یک پتروشیمی‌ها، مجتمع پتروشیمی پردیس

متقاضیانی می‌توانند در صورت نیاز به کسب اطلاعات بیشتر با شماره تلفن ۰۷۷۳۷۳۲۳۳۰۵-۸ داخلی ۲۰۲۸ (واحد مزایادات) تماس حاصل نمایند.

روابط عمومی شرکت پتروشیمی پردیس